

MUĞLA MÜZESİ'NDEN İKİ YENİ MEZAR YAZITI VE KONYA KOYUNOĞLU
MÜZESİ'NDEN BİR MEZAR YAZITI HAKKINDA DÜZELTME

*TWO NEW FUNERARY INSCRIPTIONS FROM MUĞLA MUSEUM AND CORRIGENDUM
OF A FUNERARY INSCRIPTION FROM KONYA KOYUNOĞLU MUSEUM*

ESRA GÜLER* GÜRAY ÜNVER**

Öz: Makalede Muğla Müzesi'nde bulunan iki adet mezar steli üzerinde yer alan yazıtlar ele alınmaktadır. Her iki stelin de buluntu yerleri ve menşei bilinmemektedir. Yazıtlardan ilki, Zosime tarafından oğlu Epainetos için dikilen mezar yazıtıdır. Diğeri ise Hekaton ve Aphphion tarafından oğulları Artemon için, Trebius Antoninus isimli şahsın vermiş olduğu gömü yapma izni uyarınca dikilmiştir. Her iki yazıt Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilmiştir ve olasılıkla Stratonikeia veya çevresinden getirilmiştir. Makale kapsamında ayrıca Konya Koyunoğlu Müzesi'nde bulunan ve daha önce yayımlanmış bir mezar yazıtı hakkındaki düzeltme metni de yer almaktadır. Manes ve Petronius tarafından babaları Gaius ve anneleri Douda için dikilmiş bu mezar yazıtı Kütahya ilinin Çavdarhisar ilçesinde (Aizanoi) bulunmuş bir mezar steli üzerinde bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mezar yazıtı • Mezar steli • Muğla Müzesi • Stratonikeia • Konya Koyunoğlu Müzesi • Aizanoi

Abstract: This paper presents two funerary inscriptions, carved on stelae, from Muğla Museum. The findspots and origins of both stelae are unknown. The first inscription is the epitaph of Epainetos erected by his mother Zosime. The latter is the epitaph of Artemon erected by his father Hekaton and his mother Aphphion, in accordance with the permission for the burial granted by Trebius Antoninus. Both inscriptions are dated to Roman Imperial Period and possibly they were brought from Stratonikeia or vicinity. This paper also presents corrigendum to a published funerary inscription from Konya Koyunoğlu Museum. This inscription, the epitaph of Gaius and his wife Douda erected by their sons Manes and Petronius, is carved on a funerary stele found in Çavdarhisar district (Aizanoi) of Kütahya province.

Keywords: Funerary inscription • Funerary stele • Muğla Museum • Stratonikeia • Konya Koyunoğlu Museum • Aizanoi

Makale üç adet mezar yazıtını içermektedir. 1 ve 2 numaralı yazıtlar günümüzde Muğla Müzesi deposunda bulunmaktadır. Bu yazıtlar 2015 yılında Muğla Merkez Atatürk İlkokulu'nun deposunda bulunmuş ve Muğla Müzesi'ne teslim edilmiş iki adet mezar steli üzerinde yer almaktadır. Her iki yazıtın da menşei bilinmemekle birlikte 1 numaralı stelin üst yüzeyinde, 2 numaralı stelin sol yan yüzeyinde siyah boya ile yazılmış sayıların bulunması her iki stelin de kazı buluntusu olma olasılığını düşündürmektedir. Makalede yer alan 3 numaralı yazıt ise daha önce hatalı olarak yayımlanmış bir yazıt hakkındaki düzeltme metnini içermektedir. Kütahya ilinin Çavdarhisar ilçesinde (Aizanoi) bulunmuş ve bağış yoluyla Konya Koyunoğlu Müzesi'ne getirilmiş olan yazıt, mermer bir mezar steli üzerinde yer almakta ve Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenmektedir.

* Doktora Öğrencisi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Muğla.

☎ 0000-0001-7448-9548 | esraguler@posta.mu.edu.tr

** Dr. Öğr. Üyesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Muğla.

☎ 0000-0002-9397-7712 | gunver@mu.edu.tr

Bu çalışma Muğla Müzesi Müdürlüğü'nün 20.01.2020 tarih ve 37468434-E.61460 sayılı izin yazısı uyarınca yapılmıştır. Muğla Müzesi Müdürü Sayın Gülnaz Savran'a izinler konusunda teşekkürlerimizi sunarız.

1. Epainetos'un Mezarı

Buluntu Yeri: Stelin buluntu yeri ve menşei bilinmemektedir. Stratonikeia veya çevresinden getirilmiş olması muhtemeldir. Stel daha önceden bilinmeyen bir amaçla numaralandırılmıştır; üst yüzeyinde siyah boya ile yazılmış 22 sayısı bulunmaktadır (Fig. 1a). 2015 yılında Muğla Merkez Atatürk İlkokulu'nun deposunda bulunmuş ve Muğla Müzesi'ne teslim edilmiştir. Müze deposunda bulunmaktadır. Müze envanter no. 2019/115 (A).

Tanım: Beyaz mermerden dikdörtgen mezar steli. Stel gövdesi üzerine çerçevesiz olarak yontulmuş yüksek kabartmanın altında, köşeleri hafif yuvarlanmış kaide üzerinde iki satır Hellence yazıt bulunmaktadır. Kaide, stelin sağ ve arka yüzünde devam etmekte, sağ yan yüzde kaidenin hemen üzerinde bombeli ve dışında çeperli dairesel bir betim (kalkan?) kaidesiz sol yan yüzde ise yukarıdan aşağıya iki çizgisel çıkıntı görülmektedir. (Fig. 1a-1b) Kabartma cepheden tasvir edilmiş, *himation* giymiş genç bir erkek büstü formundadır ve yüz detayları kısmen tahrip olmuştur.

Ölçüler: Yük: 0.36 m; Gen: 0.22 m; Der: (alt) 0.15 m (üst) 0.085 m; Harf yük: 0.015 m; Kabartma yük: 0.05 m (maksimum)

Tarih: Roma İmparatorluk Dönemi

Ζωσίμη Ἐπαινέτω τῶ

2 τέκνω μνείας χάριν.

“Zosime, oğlu Epainetos'un anısına (dikti)”.

Fig. 1a

Fig. 1b

Zosime ismi Karia yerleşimlerinde ele geçmiş çok sayıda yazıtta belgelenmiştir¹. Bu yerleşimler arasında yazıtın atfedildiği Stratonikeia da bulunmaktadır. Bir Stratonikeia yazıtında² Epainetos'un oğulları Theodoros ve Artemidoros'un anneleri Zosime için bir mezar yaptıkları görülür ki bu durumda Epainetos, Zosime'nin eşi olmalıdır. Kuşkusuz hem Epainetos³ hem de Zosime, Karia'da yaygın olarak belgelenen isimlerdir ve her iki Zosime'nin olası akrabalığı için yeterli bilgi bulunmamaktadır. Stratonikeia'dan Zosime adının anıldığı diğer bir yazıt Pephilemenos'un Zosime isimli beslemesi için yaptırdığı mezar yazıtıdır⁴.

¹ LGPNVB s.v. (1-31).

² I.Stratonikeia 1369.

³ LGPNVB s.v.

⁴ I.Stratonikeia 1558. Zosime adının anıldığı yayımlanmamış diğer bir Stratonikeia yazıtı için bk. LGPNVB s.v. (31).

2. Artemon'un Mezarı

Buluntu Yeri: Stelin buluntu yeri ve menşei bilinmemektedir. Stratonikeia veya çevresinden getirilmiş olması muhtemeldir. Stel daha önceden bilinmeyen bir amaçla numaralandırılmıştır; sol yan yüzeyinde siyah boya ile yazılmış 24 sayısı bulunmaktadır (Fig.2a). 2015 yılında Muğla Merkez Atatürk İlkokulu'nun deposunda bulunmuş ve Muğla Müzesi'ne teslim edilmiştir. Müze deposunda bulunmaktadır. Müze envanter no. 2019/114 (A).

Ölçüler: Yüksek: 0,51 m; Gen: (alt) 0,29 m (üst) 0,31 m; Der: (alt) 0,14 m (üst) 0,06 m; Harf yüksekliği: (sat. 1-5) 0,01 - 0,012 m (sat. 6-8) 0,015 m (Ω , O , Δ = 0,010 m); Kabartma yüksekliği: 0,06 m (maksimum)

Tanım: Beyaz mermerden, üçgen alınlıklı mezar steli. İki yan akroteri olan üçgen bir alınlık içerisinde iki plater tarafından taşınan bir kemer ile çevrelenmiş niş içerisinde yüksek kabartma yer almaktadır. Stelin sol üst köşesindeki kısmı kırık nedeniyle sol akroter korunmamıştır. Sağ plater üzerinde beş, sol plater üzerinde üç, nişin alt kısmında bulunan dikdörtgen kaide üzerinde ise üç satır Hellence yazıt bulunmaktadır. Kaide yuvarlanmış arka yüzeyin alt kısmında da devam etmektedir (Fig. 2a-2b). Niş içindeki kabartmada, ayakta ve cepheden tasvir edilmiş, *himation* giymiş, sağ elinde mızrak tutan bir genç erkek betimi yer almaktadır. Sağ ayak hafif yana açık, sol ayak düz durmaktadır. Betimin yüzü ve sol eli tahrip olmuştur. Betimin sol ayağının yanında kısmen tahrip olmuş bir aslan betimi vardır.

Tarih: Roma İmparatorluk Dönemi

Τρε-	<i>rölyef</i>	σουε-
2 βιος	<i>rölyef</i>	χώρη-
Άν-	<i>rölyef</i>	σα.
4 τωνε-	<i>rölyef</i>	
ἴνος	<i>rölyef</i>	
6 Ἐκάτων Ζήνωνος καὶ Αφ-		
φιον Ἀρτέμωνος Ἀρτέμω-		
8 νι ἰδίῳ τέκνῳ μνείας χάριτιν.		

“Ben, Trebius Antoninus (gömü yapılmasına) izin verdim. Zenon oğlu Hekaton ve Artemon kızı Aphphion, öz oğulları Artemon'un anısına (diktiler)”.

Aphphion ismi için bkz. Zgusta (1964) § 66-54; LGPN VA, s.v.; LGPN VB, s.v.

Aphphion ismi Karia'da Stratonikeia ve çevresinde belgelenmiştir; Hierokles kızı Koraiyalı Aph[phi]on için bk. *I.Stratonikeia*, 686 (sat. 3-4); Epainetos kızı Koraiyalı [A]phphion Lobion için bk. *I.Stratonikeia* 690 (sat. 7); Artemidoros kızı

Fig. 2a

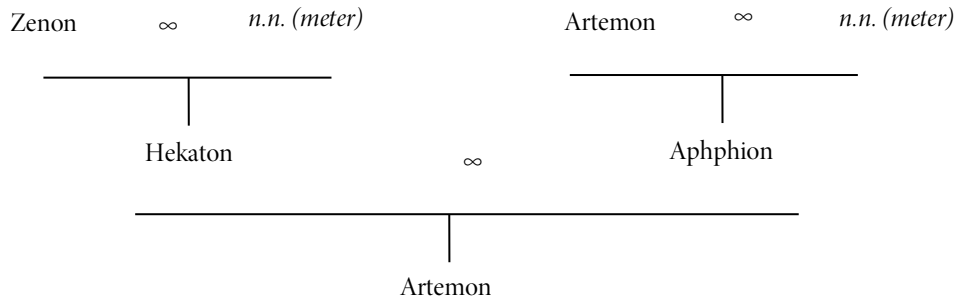
Fig. 2b

Aphphion bk. *I.Stratonikeia* 1373 (sat. 5).

Trebius Antoninus yazıtlardan tanınmamaktadır.

Sat. 1-5: Trebius Antoninus olasılıkla gömü yapılan mezarın yeri üzerinde yetki sahibi olan şahıstır ve gömünün yapılmasına yönelik iznini kendi ağzından vermektedir. Trebius Antoninus tarafından verilen izin olasılıkla mezar parselinin kullanımına ilişkindir. Benzer örnekler için bk. Judeich 1898, 141 no. 223 (Kalligenes, Antiphilos'a lahit ve mezar parselini bağışlıyor); Ballance 1969, 143 (T. Stasius Niger, imparator azatlısı olan arkadaşı M. Aurelius Victorinus için lahit yerini hibe ediyor); *I.Magnesia* 283 (Epikrates, Kharmosynos'un Agathodika'nın yanına gömülmesine izin veriyor); ayrıca bk. TAM II. 122 (*Lycia et Pamphylia* Eyaleti valisi Iulianus Sura Magnus, mezarlarının mimari açıdan güvenliğini teminat altına alabilmek amacıyla talepte bulunan Hermolykos ve kardeşi Aurelius Stephanos'un, vali mahiyetindeki teknik elemanları kullanmasına izin veriyor).

Yazıtın elde edilen bilgiler ışığında ailenin soy ağacı şu şekildedir;

Artemon ismi Karia yazıtlarında yaygın olarak belgelenmiştir⁵, bununla birlikte Hekaton ismi Karia'da özellikle Stratonikeia ve çevresinde ele geçen yazıtlarda görülmektedir⁶. Bu veri yazıtın Stratonikeia veya yakın çevresinden getirilmiş olduğu önerisini desteklemektedir.

Stratonikeia'dan, oğlu Koliorgalı Theodoros tarafından mezar taşı dikilen bir Hekaton oğlu Artemon bilinmektedir⁷. Yazıtımızda yer alan Hekaton oğlu Artemon'un küçük yaşta ölmüş olması nedeniyle identifikasyon mümkün görünmemektedir. Her iki Hekaton oğlu Artemon'un aynı ailenin mensupları olmaları muhtemeldir fakat bu konuda yeterli veri bulunmamaktadır.

3. Gaius'un ve Douda'nın Mezarı Hakkında Düzeltme

Yayın: Abay 2016, 334-335, stelin fotoğrafı ve çizimi için bk. 342.

Yazar, Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi'nin 35. sayısında yayımlanmış makalesinde Kütahya ilinin Çavdarhisar ilçesinde (Aizanoi) bulunmuş ve bağış yoluyla Konya Koyunoğlu Müzesi'ne getirilmiş, Roma Dönemi'ne tarihlenen iki adet mermer mezar stelinin tanıtmaktadır. Konya Koyunoğlu Müzesi envanterine kayıtlı 114 envanter numaralı stel üzerinde yazıt bulunmamaktadır, fakat 136 envanter numaralı stel, yazar tarafından hatalı olarak yayımlanmış 4 satır Hellence mezar yazıtı taşımaktadır.

N. Abay tarafından yayımlanan makalenin 334. sayfasında stelin tanımlaması yapılmış, ayıca

⁵ *LGPN VB s.v.* (1-117).

⁶ *LGPN VB s.v.* (16-45).

⁷ *I.Stratonikeia* 804.

dipnotlar aracılığı ile (dn. 7-8) ölçüleri verilmiştir. Makalenin 335. sayfasında yazıtın transkripsiyonu ve tercümesi yayımlanmış, 342. sayfasında ise stel ve yazıtın fotoğrafı ve çizimi (fig. 2) sunulmuştur. Yazar tarafından yapılan transkripsiyonun ve dolayısıyla tercümenin hatalı olması nedeniyle yazıtın yeniden ele alınmasının gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte yazarın 334. sayfada yer alan 8 numaralı dipnotta 0.3 m (=30 cm) olarak sunduğu harf yüksekliği aşağıdaki şekilde 0.03 m (=3 cm) olarak düzeltilmelidir.

Ölçüler: Yüksek: 0,50 m; Gen: 0,30 m; Der: 0,10 m; Harf yüksekliği: 0,03 m.

Tarih: Stel, N. Abay tarafından stilistik açıdan MS III. yüzyılın ikinci çeyreğine tarihlenmiştir. Yazıt ise harf karakterleri uyarınca MS III. yüzyıla tarihlenebilir. Önerilen tarihlendirme ile harf karakterleri uyum göstermektedir.

N. Abay (2016) edisyonu:

μάνης καὶ πετρώνιος
γαιῶ πατρὶ μνήμη
χάριν καὶ δουδαμῆ
τριζοσε

“Manes ve Petronios. Babam Gaius ve Doudoumis Trizose anısına diktirdi”.

Corrigendum:

Μάνης καὶ Πετρώνιος
2 Γαῖῶ πατρὶ μνήμη[ς]
χάριν καὶ Δουδαμῆ
4 τριζώση.

“Manes ve Petronius, babaları Gaius'un ve hayatta olan anneleri Douda'nın anısına (diktiler)”.

Mezar steli, Manes ve Petronius kardeşler tarafından babaları Gaius ve anneleri Douda için yaptırılmıştır. Stel hazırlandığında baba Gaius'un ölmüş olduğu μνήμη χάριν ifadesinin yazıt metnindeki yerinden, anne Douda'nın ise sağ olduğu ζώση participium'undan (sat. 4) anlaşılmaktadır.

Μάνης ismi için bk. Zgusta 1964, §858-1; *LGPN VA*, s.v.; *LGPN VB*, s.v.; *LGPN VC*, s.v.

Δουδα ismi için bk. Zgusta 1964, §306-1; *LGPN VA*, s.v.; *LGPN VC*, s.v.

BİBLİYOGRAFYA

- Abay 2016 N. Abay, “Konya Koyunoğlu Müzesinde Roma Dönemine Ait İki Stel”. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* 35 (2016) 329-342.
- Ballance 1969 M. H. Ballance, “Regio Ipsina et Moeteana”. *AS* 19 (1969) 143-146.
- I. Magnesia* O. Kern, *Die Inschriften von Magnesia am Maeander*. Berlin 1900.
- I. Stratonikeia* M. Ç. Şahin, *Die Inschriften von Stratonikeia, Teil 1: Panamara*, Inschriften griechischer Städte aus Kleinasien Bd. 21, Bonn 1981. Teil 2,1: *Lagina, Stratonikeia und Umgebung*, Inschriften griechischer Städte aus Kleinasien, Bd. 22, 1, Bonn 1982; Teil 2,2: *Neue Inschriften und Indices*, Inschriften griechischer Städte aus Kleinasien, Bd. 22, 2, Bonn 1990. Teil 3: *The Inscriptions of Stratonikeia*. Inschriften griechischer Städte aus Kleinasien, Bd. 68. Bonn 2010.
- Judeich 1898 W. Judeich, “Inschriften”. Eds. Humann *et al.* *Altortümer von Hierapolis*, Berlin (1898) 67 – 180.
- LGPNVA T. Corsten, *A Lexicon of Greek Personal Names, Vol. V, A, Coastal Asia Minor: Pontos to Ionia*. Oxford 2010.
- LGPNVB J. S. Balzat, R. W. V. Catling, É. Chiricat, F. Marchand, *A Lexicon of Greek Personal Names, Vol. V, B, Coastal Asia Minor: Caria to Cilicia*. Oxford 2013.
- LGPNVC J. S. Balzat, R. W. V. Catling, É. Chiricat, T. Corsten, *A Lexicon of Greek Personal Names, Volume V, C. Inland Asia Minor*. Oxford 2018.
- TAMII E. Kalinka, *Tituli Asiae Minoris, vol. II: Tituli Lyciae*, Fasc. I-II-III. Viena 1920-1944.
- Zgusta 1964 L. Zgusta, *Kleinasiatische Personennamen*. Monografie Orientalního ústavu CSAV, 19. Prag 1964.